

Ranst - Speltlaan
Programma van Maatregelen

Amsterdam 2017
VUhbs archeologie

I GEMOTIVEERD ADVIES

Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van het bureauonderzoek (2017C255) en het landschappelijk booronderzoek (2017C256).

Binnen het plangebied zullen woningen verdeeld over vijf woonblokken worden gerealiseerd. Onder één woonblok (Blok E) zal een ondergrondse parkeergarage worden aangelegd. Het omliggende terrein wordt ingericht als plantsoen/speelterrein bestaande uit grasland met enkele bomen en tegelpaden. Daarnaast is ook voorzien in de aanleg van een infiltratievoorziening, riool en overige ondergrondse nutsvoorzieningen. Voor het plangebied is een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem uitgevoerd om een inschatting te maken van de archeologische potentie en kenniswinst. Op basis van het bureauonderzoek konden geen gefundeerde uitspraken gedaan worden omtrent de aan- of afwezigheid van een potentie op kennisvermeerdering. Vervolgens is een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd.

Uit het landschappelijk booronderzoek is gebleken dat het plangebied ligt op de nat-eolische afzettingen uit het Weichselien. Het natuurlijke bodemprofiel is echter afgetopt en er is geen restant van een textuur-B-horizont aanwezig. Hierdoor zullen binnen het plangebied geen artefactenvindplaatsen uit de Steentijd *in situ* aanwezig zijn. Onder de geroerde bovenlagen kunnen nog wel resten van sporensites uit de periode vanaf het Neolithicum verwacht worden. Voor de sporen en/of resten uit deze periode kunnen voor het grootste deel van het plangebied geen specifieke verwachtingen gesteld worden. Wel kan op basis van het historische kaartmateriaal gesteld worden dat het oostelijke deel van het plangebied bebouwing heeft gekend vanaf de 18de eeuw. Met name de restanten van deze oude bebouwing kunnen al dicht onder het maaiveld aanwezig zijn.

De eventueel aanwezige archeologische resten worden overal binnen het plangebied bedreigd door de voorgenomen werkzaamheden. Verder onderzoek wordt dan ook nodig geacht. Doordat alleen nog resten van sporensites en geen resten van steentijd artefactensites worden verwacht, dient dit vervolgonderzoek uitgevoerd te worden in de vorm van een proefsleuvenonderzoek om vast te stellen of er daadwerkelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn die bedreigd worden door de voorgenomen werkzaamheden. Dit onderzoek kan pas uitgevoerd worden als de bomen gerooid zijn en dient derhalve uitgevoerd te worden in het uitgestelde vervolgtraject.

Administratieve gegevens:

Ligging: Antwerpen, Ranst
 Ranst – Speltlaan

Coördinaten:

- noordwest: 163460 / 208092
- noordoost: 163521 / 208096
- zuidwest: 163466 / 208000
- zuidoost: 163542 / 208013

Projectcodes

- bureauonderzoek: 2017C255
- landschappelijk booronderzoek: 2017C256

Uitvoerder: VUhbs archeologie (OE/ERK/Archeoloog/2015/00004)

Kadastrale gegevens:

Gemeente Ranst
Afdeling 1 sectie C
Perceelsnummers: 272C, 194R⁴, 194T⁴

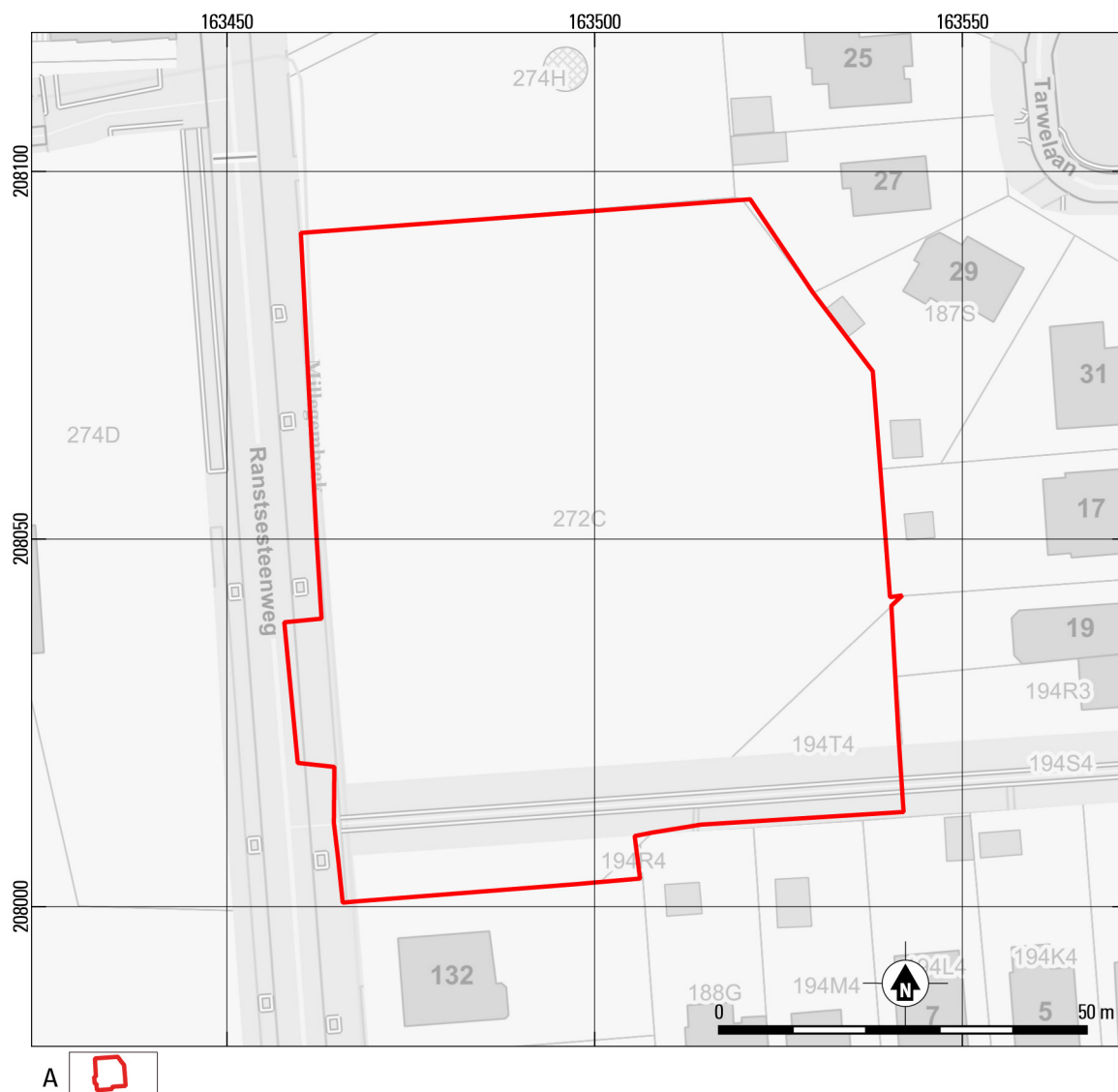

Fig. 1.1. Ranst - Speltlaan. Het onderzoeksgebied op de kadasterkaart. Schaal 1:2.500

A. Grens plangebied.

2 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR EEN UITGESTELD VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

2.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Naam site: Ranst - Speltlaan

Coördinaten:

- noordwest:	163460 / 208092
- noordoost:	163521 / 208096
- zuidwest:	163466 / 208000
- zuidoost:	163542 / 208013

Kadastrale percelen:

Gemeente Ranst

Afdeling 1 sectie C

Perceelsnummers: 272C, 194R⁴, 194T⁴

2.2 AANLEIDING VAN HET VOORONDERZOEK

Binnen het plangebied zullen woningen verdeeld over vijf woonblokken worden gerealiseerd. Onder één woonblok (Blok E) zal een ondergrondse parkeergarage worden aangelegd. Het omliggende terrein wordt ingericht als plantsoen/speelterrein bestaande uit grasland met enkele bomen en tegelpaden. Daarnaast is ook voorzien in de aanleg van een infiltratievoorziening, riool en overige ondergrondse nutsvoorzieningen. In het verslag van de resultaten is in detail ingegaan op de geplande werkzaamheden.

2.3 RESULTATEN VAN HET VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM

Het bureauonderzoek en landschappelijk booronderzoek heeft aangetoond dat in het plangebied geen potentieel aanwezig is op kennisvermeerdering met betrekking tot resten van steentijd artefactensites. Het gehele plangebied heeft nog wel een hoog potentieel voor restanten van sporensites uit latere perioden. Dit geldt niet alleen voor de restanten van de historisch bekende bebouwing in het oostelijke deel van het plangebied maar ook voor resten/sporen uit het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen die nog binnen het gehele plangebied kunnen worden verwacht. Voor een verdere beschrijving van de resultaten: zie hoofdstuk 1 en het verslag bureauonderzoek en landschappelijk booronderzoek.

2.4 VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

De belangrijkste doelstelling van het vooronderzoek met uitgesteld traject is na te gaan of er zich archeologische waarden in het plangebied bevinden en wat de impact van de geplande werkzaamheden is op deze waarden.

De vraagstellingen voor het vervolgonderzoek zijn:

- Zijn er sporen of structuren aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Zijn er aanwijzingen voor funeraire contexten?
- in hoeverre wordt/worden de vindplaatsen bedreigd door de geplande werkzaamheden? Is/zijn de vindplaats(en) mogelijk *in situ* te behouden? Zo niet, is een opgraving noodzakelijk en wat zijn de methodes en vraagstellingen van een eventuele opgraving?

In bovenstaande zijn algemene onderzoeksvragen geformuleerd die door middel van een gefaseerd vervolgonderzoek beantwoord dienen te worden. In de volgende paragraaf worden de verschillende methodes besproken, alsmede de specifieke doel- en vraagstellingen per fase.

2.5 METHODE

De keuze van de methode voor het vervolgonderzoek dient te voldoen aan de volgende vier criteria:

- is het mogelijk de betreffende methode toe te passen op het terrein?
- is het nuttig de betreffende methode toe te passen?
- is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief om de betreffende methode toe te passen?
- is het noodzakelijk de betreffende methode toe te passen (kosten-batenanalyse)?

Voor het gehele plangebied is reeds een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek heeft aangetoond dat het gehele plangebied nog hoog tot middelhoog potentieel heeft op kennisvermeerdering en dat vervolgonderzoek met ingreep in de bodem zinvol/nuttig is.

De mogelijk te gebruiken methodes voor een vooronderzoek met ingreep in de bodem zijn: verkennend archeologisch booronderzoek, waarderend archeologisch booronderzoek, proefputten in functie van steentijd artefactensites, proefsleuven en proefputten en een werfbegeleiding.

Steentijd artefactensite?

Het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem heeft uitgewezen dat het gehele plangebied een laag potentieel heeft op kennisvermeerdering met betrekking tot resten uit de Steentijden. Nader onderzoek hiernaar zal dan ook niet noodzakelijk/nuttig zijn.

Overige periodes

Het gehele plangebied heeft nog wel potentieel op kennisvermeerdering met betrekking op resten van sporensites. Om vast te kunnen stellen of er sporen aanwezig zijn uit de periode Neolithicum – heden is een proefsleuvenonderzoek de beste methode (nuttig, niet overdreven schadelijk en kosten-batenefficiënt). Hiervoor komt het gehele plangebied in aanmerking.

Conclusie

Op basis van bovenstaande overwegingen wordt alleen vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek voorgesteld.

Het doel van proefsleuven is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Het onderzoek dient antwoord te geven op de volgende vragen:

- Zijn er sporen aanwezig?
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek? Wat is de verwachte sporendensiteit?
- Hoe is de bodem opgebouwd?

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

2.6 ONDERZOEKSTECHNIKEN

2.6.1 PROEFSLEUVEN

Voor te hanteren methoden en technieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing.

We stellen voor om te werken met parallelle sleuven met een breedte van 2 m. Deze methode is kosten-baten de meest efficiënte methode.¹ Door middel van proefsleuven zal een dekkingsgraad van ca. 10% gehanteerd worden. Dit zal aangevuld worden met kijkvensters (maximaal 2.5%). Dit betekent een maximale dekkingsgraad van ca. 12.5%.

Gezien de oppervlakte van het plangebied van 6684m², betekent dit de aanleg van ca. 668 m² aan proefsleuven, met de mogelijkheid tot de aanleg van kijkvensters met een oppervlakte van ca. 167 m². In figuur 2.3 is een (indicatief) sleuvenplan weergegeven met vier sleuven, waarvan twee van 90 meter, één van 80 meter en één van 70 meter. De afstand tussen de sleuven is 20 meter van hart tot hart. Voor deze afstand is gekozen omdat op deze manier de sleuven gelijkmatig verdeeld zijn over het gehele

Fig. 2.2 Ranst - Speltlaan. Beeld op het oostelijke deel van het plangebied kijkend in zuidelijke richting.

plangebied. Hierbij is verder uitgegaan van de twee oostelijke sleuven, waarbij deze geplaatst zijn over de bebouwing zoals weergegeven op de Atlas der Buurtwegen. De sleuven zijn noord-zuid geïoriënteerd, omdat dit aansluit bij de aanwezige bomenrij die de westelijke perceelsgrens vormt van het voormalige erf en ook omdat op deze manier waarschijnlijk het beste beeld verkregen kan worden van de ligging van de bebouwing in het oostelijke deel van het plangebied.

De locaties van de kijkvensters zijn afhankelijk van de resultaten van het reguliere proefsleuvenonderzoek. Deze kijkvensters dienen aangelegd te worden om uitsluitsel te krijgen omtrent onduidelijke sporen of om inzicht te krijgen in eventueel aanwezige vindplaatsen door bestaande sleuven uit te breiden. Eveneens kunnen kijkvensters aangelegd worden in de tussengelegen zones om te bepalen of lege zones in de sleuven in de tussengelegen zones ook leeg zijn of om eventuele vindplaatsen beter te kunnen begrenzen.

De proefsleuven dienen te worden uitgegraven met een graafmachine met gladde bak met een breedte van 1.80 m (maximaal 2 m) tot op het hoogste archeologische vlak (direct onder recente verstoring).

¹ Haneca *et al.* 2016.

Voor het proefsleuvenonderzoek dient een team ingezet te worden onder leiding van een archeoloog met aantoonbare ervaring in het leiden van proefsleuvenonderzoeken op zandleemgronden.

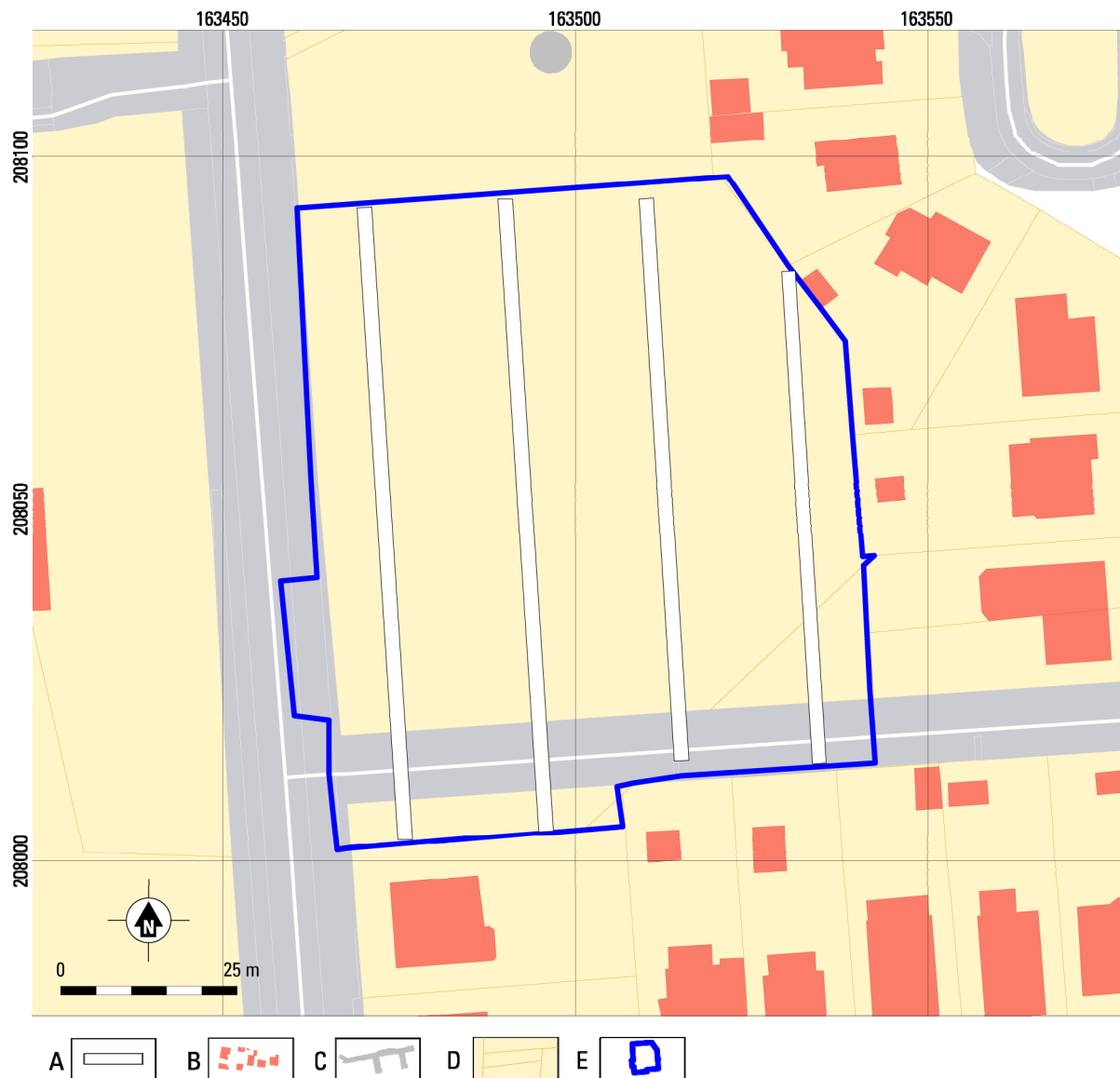

Fig. 2.3 Ranst - Speltlaan . Indicatief proefsleuvenplan.

A. proefsleuf; B. bebouwing; C. wegen; D. kadastrale perceelsgrenzen; E. grens plangebied

2.7 VOORZIENE AFWIJKINGEN TEN AANZIEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er kan gesteld worden dat er geen afwijkingen zijn ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het vooronderzoek zonder en met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn. Indien er redenen zijn om af te wijken van de Code van Goede Praktijk dan dient dit gemotiveerd te worden in het verslag van de resultaten (nota).

3 LITERATUUR

Haneca K./S. Debruyne/S. Vanhoutte/A. Eryvynck, 2016. *Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie*, Brussel (Onderzoeksrapport Agentschap Onroerend Erfgoed 48).